

ВЕЛИКИЙ НАУКОВИЙ ПРОЄКТ

«ПРОЄКТ ТОМА КУПЕРА»

ВІЙНА В УКРАЇНІ

ТОМ 8

ДЖОЗЕФ МАЗЕРС

БИТВА ЗА КИЇВ,
ЛЮТИЙ-КВІТЕНЬ 2022

ХАРКІВ
«ФОЛІО»

Зміст

Передмова.....	4
Скорочення та акроніми.....	8
Подяки.....	10
Примітки.....	11
Розділ 1. Нестримна гординя Кремля.....	12
Розділ 2. Український пролог.....	26
Розділ 3. Битва починається.....	41
Розділ 4. Спринт росіян у напрямку Києва.....	48
Розділ 5. Переламний момент.....	73
Розділ 6. Посилення російського провалу.....	88
Розділ 7. Бій за село Мощун.....	106
Розділ 8. Розв’язка боїв за Київ на Західному оперативному напрямку.....	118
Розділ 9. Східний оперативний напрямок російського наступу на Київ.....	133
Розділ 10. Спроби прориву 2-ї Гвардійської та 41-ї Загальновійськової армій РФ до Києва....	153
Розділ 11. Переломний момент на Східному оперативному напрямку битви за Київ.....	178
Додаток: Ідентифіковані підрозділи Сухопутних військ, Повітряних сил, Територіальної оборони та Національної гвардії України, що брали участь в обороні Києва та околиць, лютий—квітень 2022 року.....	200
Вибрана бібліографія.....	210
Прикінцеві примітки.....	212
Про автора.....	253

Розділ 1

НЕСТРИМНА ГОРДИНЯ КРЕМЛЯ

Щодо рішення Путіна про вторгнення багато говорилося про те, чи діяв він відповідно до «раціональної» логіки запобігання вступу України до НАТО та захисту проросійських сепаратистів, чи керувався ірраціональним бажанням відновлення Російської імперії¹. Незалежно від його глибинної мотивації, майже немає сумнівів, що рішення Путіна було прийнято на основі неточних розвідувальних даних. Розвідувальний апарат надав Путіну фатально хибну інформацію, запевнивши його в тому, що Україна чинитиме лише слабкий опір. Дійсно, вторгнення назвали *Спеціальною військовою операцією* (СВО) не лише тому, що цей евфемізм був більш прийнятним для російської громадськості. Путін сам щиро вірив, що це буде швидка, блискавична операція, яка закінчиться за лічені дні, подібно до захоплення Криму у 2014 році. Цей фундаментальний прорахунок на найвищому рівні російського керівництва згодом підірвав стратегічну, оперативну та тактичну ефективність Збройних сил Російської Федерації (ЗС РФ), оскільки вони вирушили на війну, до якої не були готові ані психологічно, ані практично².

Розуміння того, чому оцінка України російською розвідкою була настільки хибною, розкриває справжній характер режиму Путіна. Як і більшість авторитарних лідерів, Путін понад усе боявся внутрішнього державного перевороту або, що ще гірше, демократичної революції³. Відповідно апарат безпеки російської держави був організований насамперед з огляду на внутрішні загрози, часто на шкоду їхній ефективності в боротьбі із зовнішніми загрозами. Російська розвідувальна машина повністю відображала цю ситуацію. На відміну від західних країн, які зазвичай

поділяють свої розвідувальні агентства на внутрішні та зовнішні підрозділи, три основні російські розвідувальні агентства — Федеральна служба безпеки (ФСБ), Служба зовнішньої розвідки (СЗР) та Головне розвідувальне управління (ГРУ) — ділили між собою внутрішні та зовнішні обов'язки, і часто безпосередньо конкурували між собою. Утримуючи свій розвідувальний апарат у такому розділеному стані, Путін розумів, що діяльність кожної з цих спецслужб залежатиме від його схвалення, зменшуючи шанси будь-якої з них змовитися проти його режиму. Проте, що було вирішальним, така домовленість «розділяй і володарюй» скомпрометувала «справжню» мету ФСБ, СЗР та ГРУ: ефективний збір розвідувальної інформації. Брак чіткої підзвітності означав, що їхні розвідувальні операції часто були нескоординованими і час від часу навіть дублювали одна одну. Водночас існували сильні стимули не повідомляти Путіну будь-яких небажаних новин, що могло б поставити спецслужбу в невигідне становище відносно конкурентів⁴.

Ці фактори виявилися катастрофічними для довоєнного збору розвідувальних даних Москвою всередині України. Брак підзвітності призвів до недбалості: російські розвідувальні мережі, як повідомлялося, майже повністю поклалися на проросійських інформаторів і навіть розкрадали кошти, які були спрямовані на їх фінансування⁵. Ця недбалість поєднувалася з оптимістичним поглядом, що українське населення апатичне й не чинитиме опору. Це, здавалося, підтверджувалося опитуванням ФСБ, яке виявило вкрай низький рівень довіри населення до українського уряду. Проте ті ж самі опитування також показували високий рівень довіри до Збройних сил України (ЗСУ) та сильну волю народу боротися у разі вторгнення, але ці менш бажані фактори були проігноровані⁶. Аналізуючи розвідувальні звіти від ФСБ, ГРУ та СЗР щодо ситуації в Україні, Путін брав до уваги лише те, що хотів чути. Він проігнорував попередження деяких високопоставлених чиновників, які зазначали, що умови для успіху ще не створені, і вторгнення слід було відкласти. Справді, зусилля російської

розвідки з дестабілізації України напередодні вторгнення виявилися здебільшого безрезультатним. Спроби одночасно спровокувати «націоналістичне» повстання під фальшивим прапором та проросійське повстання зазнали невдачі⁷. Інші провокації, організовані вздовж східного кордону, неодноразово викривалися як сфабриковані⁸. Проте Путін продовжував наступ, переконавши себе, що Україна є нікчемною державою.

Планування приреченого на провал вторгнення

Та сама самовпевненість і недбалість, які скомпрометували російську розвідувальну операцію, незабаром проявилися і у процесі планування військового вторгнення⁹. Згідно з російською доктриною, планування мало здійснюватися російським Генеральним штабом (Генштабом), зокрема його Головним оперативним управлінням, до складу якого входять найталановитіші офіцери Генштабу. Це управління повинно було за місяці наперед створити Групу бойового управління (ГБУ), яка забезпечувала б нагляд за плануванням усієї кампанії та допомагала б переводити політичні цілі у стратегічно-оперативні. Такий процес вже був продемонстрований із певним успіхом під час російської інтервенції в Сирії у 2015–2019 роках. Проте, у випадку України 2021–2022 років, Путін повністю відмовився від цього процесу. У російському Генштабі майже нічого не знали про замисли Путіна, а деякі заступники керівників родів військ дізналися про вторгнення лише за кілька днів до його початку. Тим часом ГБУ, що керувала кампанією, була створена лише за день до того, як російські війська перетнули кордон, що призвело до організаційного хаосу¹⁰. Насправді крім самого Путіна, повністю обізнаними про плани вторгнення були лише обрані члени його Ради Безпеки¹¹. Головними серед них були міністр оборони Сергій Шойгу та голова Генштабу, генерал армії Валерій Герасимов, які разом здійснили більшу частину стратегічного планування вторгнення¹².

Можна виділити дві ключові причини такого порушення доктрини. Частково цей крок був зумовлений страхом Путіна,

що плани вторгнення будуть розкриті, якщо занадто багато людей будуть про них знати. За іронією долі, це занепокоєння виявилось обґрунтованим, хоча й зрештою марним, оскільки американська розвідка отримала ці плани вже до листопада 2021 року, але їхні попередження спочатку були проігноровані українським урядом¹³. Друга причина відходу від доктрини — це власна зухвалість Путіна. Видно, він був настільки впевнений в успіху, що повністю відмовився від експертизи Головного оперативного управління. Справедливості заради, успіх був єдиним, що він знав у своїх попередніх військових кампаніях у Чечні, Грузії, Сирії та Україні, навіть якщо остання була лише частковою перемогою. Очевидно, що такий послужний список сформував у Путіна завищене уявлення про власні здібності як стратега, що робило його самовпевненим незалежно від порад Генерального штабу.

Внаслідок цих факторів планування вторгнення здійснювалось здебільшого безсистемно, а залучені молодші планувальники часто не усвідомлювали ширшого контексту своїх завдань. Ідея про те, що кампанія може не мати успіху, вочевидь, ніколи серйозно не розглядалася, і жодних надзвичайних планів не було розроблено. Фінальний план, народжений у такому контексті, не був абсолютно приречений на провал, навіть з огляду на його базове припущення про слабкість України. Російські війська, дотримуючись його, справді досягли початкового успіху на півдні України, де низка ситуативних факторів склалася на їхню користь¹⁴. Однак безпрецедентне рішення розкрити деталі плану командувачам оперативного рівня лише за тиждень-два до початку вторгнення, у поєднанні з системними вадами самих Збройних сил РФ, зробило катастрофу майже неминуюю.

Російська операція з захоплення Києва

В основі російського плану було оточення та захоплення Києва¹⁵. Українська столиця, розташована на західному та східному берегах Дніпра, багато в чому була центром тяжіння України. Вона слугувала місцем розміщення уряду Президента Володимира

Зеленського, головним штабом військового та розвідувального апарату й осередком більшої частини транспортної інфраструктури. Оскільки російський план ґрунтувався на дезорганізації українського суспільства, падіння Києва та усунення Зеленського мали б вирішальне значення для успіху операції, а можливо, і для негайного завершення війни на користь РФ. Відповідно, захоплення столиці стало пріоритетним завданням Росії, згідно з принципом Клаузевіца про удар по «центру тяжіння» ворога задля його повного краху¹⁶. Таким чином, саме в битві за Київ вирішувалася доля всієї війни, неминучість якої ставала дедалі очевиднішою.

По суті, Путін сподівався захопити столицю за допомогою операції «шок і трепет». Спочатку кібератаки мали вивести з ладу комунікаційні мережі українського уряду та збройних сил. Потім короткочасне, але жорстоке повітряне бомбардування мало націлитися на об'єкти протиповітряної оборони, аеродроми та військові бази, розташовані навколо Києва. З очищенням шляхом, вертолітні підрозділи Повітряно-десантних військ Росії (ПДВ) мали захопити Міжнародний аеропорт «Антонов» (МА «Антонов»), розташований за 30 кілометрів на північний захід від центру міста. Це мало забезпечити повітряний плацдарм для висадки основних сил ПДВ із транспортних літаків¹⁷. Зокрема, йшлося про перекидання бойових машин десанту (БМД), які були занадто важкими для транспортування гелікоптерами. Щойно десантовані сили мали б здійснити стрімкий кидок до центру Києва та нейтралізувати Зеленського та його можновладців, — завдання, яке вони раніше відпрацьовували з ФСБ. У процесі виконання цього завдання ПДВ мали б допомагати різноманітні російські диверсійно-розвідувальні групи (ДРГ), вже інфільтровані в місто, що складалися переважно з ГРУ та «спецназу»¹⁸. Поки ця «операція обезголовлення» тривала, механізовані сили Збройних сил Російської Федерації (ЗС РФ) мали наступати на Київ з північного заходу, північного сходу та сходу, обходячи населені пункти та змітаючи будь-який опір, який зустрічався на їхньому шляху. Ці підрозділи мали зустрітися на південь від міста, завершивши

його оточення, та зайняти оборонні позиції для відбиття очікуваних контратак українців. Прогнозувалося, що вся операція триватиме менше доби¹⁹.

Щойно Київ було б оточено, а Зеленського усунено, російські сили спеціальних операцій (ССО) та ПДВ мали б розпочати поступове забезпечення контролю над містом, захоплюючи ключову інфраструктуру та ізолюючи осередки опору. Росгвардія мала б допомогти придушити неминучі протести, тоді як Чеченська національна гвардія полювала б на організаторів протестів та знищувала б їх, — завдання, до якого вони були добре пристосовані завдяки своїй жорстокості та ефективним контрповстанським операціям²⁰. Нарешті, мав бути встановлений проросійський маріонетковий режим, який, імовірно, очолив би відомий проросійський політик України Віктор Медведчук. За іронією, саме ці операції зі «стабілізації» були головним об'єктом російського планування, а не завдання пробитися до самого Києва.

Сили та засоби росіян

У другому томі вже досить детально висвітлювалися організація та оснащення Збройних сил Російської Федерації (ЗС РФ) до вторгнення, втім, слід коротко повернутися до аналізу сил, на які було покладено завдання із захоплення Києва. Основна маса механізованих підрозділів, що наступали від кордону, була виділена із сухопутних військ (СВ), які залучили для цієї мети чотири загальновійськові армії (ЗВА). Вони становили кістяк операції та були розташовані навколо Києва наступним чином:

- 35-та ЗВА: розгорнута на північно-західному напрямку в районі Мозиря (Білорусь), посилена підрозділами 29-ї, 36-ї та 5-ї ЗВА.
- 41-ша ЗВА: розгорнута на північно-східному напрямку в районі Гомеля (Білорусь), до якої були приєднані підрозділи 90-ї Гвардійської танкової дивізії (90-ї ГТД).

- 2-га Гвардійська загальновійськова армія (ГЗВА): розгорнута на східному північно-східному напрямку в районі Хомутовки (Росія).
- 1-ша Гвардійська танкова армія (ГТА): розгорнута на східному напрямку в районі Суджі (Росія).

Точний командний ланцюжок для цих армій залишається незрозумілим. Вони охоплювали три з чотирьох Оперативно-стратегічних командувань (ОСК) Росії (найбільша адміністративна одиниця ЗС РФ): 35-та ЗВА належала до ОСК «Схід», 41-ша ЗВА та 2-га ГЗВА — до ОСК «Центр», а 1-ша ГТА — до ОСК «Захід». Проте видно, що всі чотири армії були підпорядковані ОСК «Схід» для цієї операції, номінально перебуваючи під контролем його командувача генерал-полковника Олександра Юрійовича Чайка²¹. Важливо наголосити на слові «номінально», оскільки Путін часто діяв в обхід Чайка та командувачів армій, щоб особисто керувати підрозділами навіть на тактичному рівні²². Реальна можливість

Російські піхотинці під час передвоєнних навчань. (Міністерство оборони Росії)

Чайка контролювати ситуацію при такому втручанні досі не встановлена.

Кожна армія сама по собі складалася з кількох дивізій та бригад, включно зі спеціалізованими артилерійськими, реактивно-артилерійськими та ракетними бригадами поряд з іншими засобами підтримки. Можливо, найважливішою серед них була бригада матеріально-технічного забезпечення (МТЗ), яку мала кожна армія і яка відповідала за забезпечення підрозділів вантажівками. Виділення лише однієї бригади МТЗ на армію відображало доктринальну увагу Росії до залізничної, а не автомобільної логістики. Дійсно, ЗС РФ були значною мірою побудовані навколо стратегії «активної оборони», яка передбачала, що майбутню війну проти НАТО вони вестимуть переважно всередині Росії, де зможуть покладатися на розгалужену внутрішню залізничну інфраструктуру для поповнення запасів²³. За умов такого конфлікту бригада МТЗ (матеріально-технічного забезпечення) була б більш ніж здатна забезпечити армію на очікуваних відстанях 20–40 кілометрів між найближчими залізничними вузлами та фронтом. Однак для вторгнення арміям було поставлено завдання діяти на відстанях 100–200 кілометрів від найближчих залізничних вузлів. Це був діапазон, який їхні бригади МТЗ фізично не могли підтримувати, навіть припускаючи відсутність українського опору²⁴. Цей логістичний перекис не вважався проблемою російськими планувальниками, які очікували майже негайно встановити контроль над залізничним сполученням з Києвом через Чернігів²⁵, тоді як повітряний плацдарм у МА «Антонов» мав компенсувати нестачу будь-яких ресурсів. Як виявилось, жодне з цих «чарівних рішень» не спрацювало, і бригади МТЗ зрештою взяли на себе неможливий тягар, що призвело до логістичної катастрофи, оскільки російським військам під Києвом критично не вистачало всіх можливих припасів.

Так само як доктрина логістики Збройних сил Російської Федерації (ЗС РФ) не відповідала вимогам війни, яку вона мала вести, так і її тактична організація залишала бажати кращого. Основною тактичною одиницею ЗС РФ була батальйонна тактична

група (БТГ) — бойова група розміром з батальйон, сформована з найкращого особового складу, озброєння та техніки базового підрозділу. Зазвичай, очікувалося, що бригада формуватиме щонайменше дві БТГ, тоді як дивізія — близько шести, по дві БТГ на кожен полк. Обґрунтування цієї системи було подвійним: по-перше, гібридна система комплектування Росії означала, що більшість бригад та дивізій були укомплектовані приблизно у співвідношенні 70% професійних контрактників і 30% призовників²⁶. Система БТГ надавала можливість концентрувати всіх контрактників підрозділу разом, щоб створити боєздатні сили у короткий термін. Це було особливо важливо для здійснення вторгнення, оскільки призовникам було юридично заборонено брати участь у бойових операціях за межами Росії без оголошення війни. Спеціальна військова операція (СВО) війною не була²⁷, хоча, на практиці, деяких призовників все ж змушували до участі в боях²⁸.

Другою причиною використання БТГ були їхні власні переваги як малих, модульних і відносно гнучких формувань із непропорційно великою вогневою міццю. Ядро БТГ, виділене з мотострілецького підрозділу, зазвичай складалося з мотострілецького батальйону на БМП чи БТР, з приданою танковою ротою БТГ, сформованою на основі танкового підрозділу, мало пропорційно протилежний склад: танковий батальйон посилювався мотострілецькою ротою. Додавалась вогнева підтримка рівня бригади чи дивізії, зазвичай включно з самохідним артилерійським дивізіоном, батареєю реактивних систем залпового вогню (РСЗВ) та зенітно-ракетною батареєю. Нарешті, БТГ доповнювалась різноманітними засобами логістики, інженерних військ, розвідки та радіоелектронної боротьби (РЕБ)²⁹. Загалом номінальна мотострілецька БТГ налічувала приблизно 700–900 військовослужбовців, 200–300 з яких були піхотинцями. Результатом було формування, ідеально пристосоване для експедиційних «гібридних» конфліктів, які Росія вела на сході України та в Сирії. Ці війни вимагали компактних формувань, які можна було швидко розгорнути за кордоном для реагування

на загрози. Цю роль БТГ виконували добре. Бої велися переважно на відстані, при цьому БТГ використовували свою непряму вогневу міць за прикриттям місцевих проксі-сил, уникаючи втрат серед свого цінного пішого складу³⁰. Справді, під час боїв 2014–2015 років на сході України часто траплялося, що БТГ розгорталася, маючи всі свої засоби вогневої підтримки, але лише одну танкову та одну мотострілецьку роту³¹.

Однак для вторгнення 2022 року концепція БТГ була розширена далеко за межі своїх можливостей. Як недовзі з'ясувалося, це був не гібридний конфлікт, а повномасштабна конвенційна війна. Російська піхота мусила взяти на себе основний тягар боїв. Внаслідок цього БТГ часто ставали небоєздатними, коли у них закінчувалися піхотинці, навіть якщо вони все ще вправно користувалися

Православний священник МП благословляє нові російські БМД-4М і БТР-МДМ, передані 76-й ГЗВА у 2019 році. БМД-4, що прийшла на зміну застарілій, але більш чисельній БМД-2, продовжує той самий компроміс між живучістю і легкою вагою, що і її попередниця. Питання щодо цього були підняті на початку закупівель, але Путін їх відхилив. (Міністерство оборони Росії)

основною частиною важкої техніки. Проблема посилювалася тим, що до лютого 2022 року середня чисельність БТГ скоротилася з 700–900 осіб до 400–600, що робило ці підрозділи більш вразливими та менш стійкими в бою. Це сталося через надзвичайне рішення Генштабу створити якомога більше БТГ напередодні війни, не маючи достатньої кількості контрактників, щоб фактично укомплектувати їх усі. Це призвело до появи дивних «скелетних» БТГ, які мали повністю укомплектовану техніку та артилерійські системи, але майже не мали пішого складу³². Слід визнати, що деякі російські дивізії та бригади все ж були розгорнуті як більш повні підрозділи, а не лише як БТГ, наприклад, 55-та гірська мотострілецька бригада (55-та ГМСБ), що входила до 41-ї ЗВА, та 155-та бригада морської піхоти (155-та БМП), придана 35-й ЗВА³³. Проте ці формування залишалися сильно недоукомплектованими через відсутність призовників. Наприклад, 155-та БМП, хоча й мала штатну чисельність 3100 осіб, була розгорнута в Білорусі лише з близько 1600 військовослужбовцями³⁴. За іронією долі, це була саме та проблема, для вирішення якої спочатку й була прийнята концепція БТГ. Зрештою, як «повні» підрозділи ЗС РФ, так і ті, що були організовані навколо БТГ, вступили у вторгнення зі значно меншою чисельністю, ніж вимагала інтенсивність боїв, які на них чекали.

Путін ухвалив рішення

Якщо механізовані підрозділи сухопутних військ (СВ) були кісткою сил РФ, розгорнутих неподалік Києва, то ПДВ були його вістрям списа³⁵. На самому вістрі була зведена батальйонна тактична група (БТГ), сформована з 31-ї Гвардійської десантно-штурмової бригади (31-ї ГДШБр) та 45-ї Гвардійської бригади спецпризначенців (45-ї ГСБ), відповідальна за захоплення Міжнародного аеропорту «Антонов» (МА «Антонов»). За нею мала йти 98-ма Гвардійська повітряно-десантна дивізія (98-ма ГПД), перекинута транспортними літаками Іл-76. Тим часом приєднані до 35-ї Загальновійськової армії (ЗВА) на землі, 76-та Гвардійська

десантно-штурмова дивізія (76-та ГДШД) та 106-та Гвардійська повітряно-десантна дивізія (106-та ГПД) мали перетнути кордон на своїх транспортних засобах, разом із другою БТГ 31-ї ГДШБр³⁶. Це призначення ПДВ як для класичних десантних, так і для механізованих завдань відображало її унікальну здатність виконувати обидві ролі. Це стало можливим завдяки парку спеціалізованих БМД — бойових машин піхоти, що підлягають авіатранспортуванню. Насправді у роки перед вторгненням в Україну Путін спрямував реформування ПДВ у бік суто механізованого компонента. Під його наглядом частину з'єднань оснастили танками Т-72Б3, що посилювало їхню вогневу міць, але негативно вплинуло на авіаємність.

ПДВ РФ стали альтернативним джерелом механізованої сили на противагу СВ. Цей крок, який може здатися анахронічним для Заходу, був раціональним для Путіна через його страх перед державним переворотом. Оскільки ПДВ мали статус незалежного роду військ, вони адміністративно були під прямим контролем Президента, тоді як СВ підпорядковувалися переважно Генштабу. Це зробило їх ідеальною структурою для протидії СВ у разі військового перевороту — здатність, яку Путін ретельно розвивав, віддаючи ПДВ перевагу у фінансуванні, захищаючи їх від спроб Генштабу поглинути їх у СВ та орієнтуючи їх на механізовану роль. Результатом став класичний приклад «розділяй і володарюй», при цьому ПДВ дублювали багато можливостей СВ та конкурували з ними за ресурси.

Хоча з погляду внутрішньої безпеки механізована сила ПДВ була раціональною, з військового погляду не мала особливого сенсу. З метою заощадження ваги, БМД були набагато легше броньовані, ніж БМП, що робило їх вразливими навіть до вогню кулеметів гвинтівкового калібру на близькій відстані. Вони також були значно меншими, а це означало, що розмір номінального десантного відділення ПДВ становив лише п'ять осіб порівняно з сімома в СВ. Ці жертви були виправдані заради авіаємності, але тепер, коли формування ПДВ були обмежені виключно механізованою

роллю, ці фактори стали лише недоліками. На жаль для російських десантників, повне усвідомлення цих вразливостей прийде лише після низки тактичних катастроф у боях під Києвом.

Перевага Повітряних сил Росії

Підтримуючи наступ на Київ з повітря, Повітряно-космічні сили Росії (ПКС) розгорнули близько 220 бойових літаків для операції, згрупованих під командуванням 6-ї армії ВПС та ППО. Ця армія, ймовірно, була підпорядкована Оперативно-стратегічному командуванню (ОСК) «Схід»³⁷. Це була величезна концентрація повітряної міці, більша, ніж усі Повітряні сили України (ПС ЗСУ), які у лютому 2022 року мали лише 125 боездатних літаків. Як детально описано у Томі 6, російські літаки також якісно переважали свої українські аналоги. Вони мали кращу авіоніку, ракети та радары, і мали підтримку літаків далекого радіолокаційного виявлення та управління А-50У та літаків радіоелектронної боротьби Іл-22ПП — можливостей, яких ПС ЗСУ повністю бракувало.

Попри перевагу в матеріально-технічних ресурсах (кількості та якості техніки), російські ПКС виявилися обмеженими через низку недоліків у не менш важливих аспектах. Як і Сухопутні війська (СВ), ПКС не були організовані та навчені для здійснення скоординованих наступальних операцій. Натомість доктрина російської повітряної міці значною мірою була зосереджена на відбитті майбутнього «масованого ракетно-авіаційного удару» НАТО — загрози, яка вимагала скоординованої співпраці між російськими винищувачами-перехоплювачами та засобами протиповітряної оборони³⁸. Відповідно індивідуальна ініціатива у підготовці пілотів не заохочувалася, а прийняття рішень, як очікувалося, мало відбуватися на рівні командного пункту, а не в кабіні пілота. Це робило ПКС по суті нездатними до проведення проактивної стратегічної ударної кампанії, як це роблять західні військово-повітряні сили, де ініціатива пілотів є життєво необхідною для виживання під час рейдів глибоко у ворожий

Тактичний бомбардувальник Су-34 приземляється після навчального вильоту в середині лютого 2022 року. Цей тип літаків здійснював більшість російських авіаударів під час вторгнення, зазвичай використовуючи некеровані бомби. (Міністерство оборони Росії)

повітряний простір. Замість цього, вильоти ПКС були строго запрограмованими та, як правило, виконувалися у ролі безпосередньої підтримки наземних військ проти цілей на лінії фронту, що обмежувало вплив російської повітряної міці під час вторгнення.

Замість літаків, російські далекобійні удари переважно здійснювалися балістичними ракетами «Іскандер-М» та крилатими ракетами «Іскандер-К» наземного базування, що були зосереджені у ракетних бригадах кожної Загальновійськової Армії (ЗВА). Це була високоефективна зброя, особливо тому, що Україна мала небагато зенітно-ракетних комплексів (ЗРК), здатних перехоплювати балістичні ракети. ЗС РФ також розробили для їхнього застосування складну доктрину, названу Розвідувально-ударний комплекс (РУК). Ця концепція передбачала інтеграцію «Іскандерів» у мережу розвідувальних і цілевказівних датчиків, що дозволяло планувати та виконувати удари майже одразу після виявлення цілей. Проте, на практиці під час вторгнення, ця ідеальна схема виявилася далеко не повністю реалізованою: фактичний цикл наведення «Іскандерів» часто вимагав годин. Ця проблема, разом з обмеженими запасами наявних ракет, завадила «Іскандерам» мати вирішальний вплив у перші місяці війни.